

Vazgeçmek Üzerine

Saniye Taydaş | [0000-0003-2889-6104](https://orcid.org/0000-0003-2889-6104) | saniyetaydas@cumhuriyet.edu.tr

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Tekstil, Giyim,
Ayakkabı ve Deri Bölümü, Sivas, TÜRKİYE

ROR ID: <https://ror.org/04f81fm77>

On Giving Up

Saniye Taydaş | [0000-0003-2889-6104](https://orcid.org/0000-0003-2889-6104) | saniyetaydas@cumhuriyet.edu.tr

Sivas Cumhuriyet University, Sivas Vocational School of Technical Sciences, Department of
Textile, Clothing, Footwear and Leather,, Sivas, TURKEY

ROR ID: <https://ror.org/04f81fm77>

Künye / Hardcover

Orijinal Adı : On Giving Up

Adam Phillips

Çeviren: Elif Ersavcı

İstanbul – Ayrıntı Yayınları, 2024, 143 sayfa

Anahtar Kelimeler / Keywords

Adam Phillips, On Giving Up, Vazgeçmek Üzerine, Ayrıntı, Elif Ersavcı

Atıf Bilgisi / Citation

Taydaş, S. (2026). Vazgeçmek Üzerine. Türkiye Medya Akademisi Dergisi, Sayı: 11 (Şubat 2026), 343-346. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18818640>

Vazgeçmek mi, Vazgeçmemek mi?

Londra'daki Wolverton Garden Çocuk ve Aile Danışmanlığı Merkezi'nde, Çocuk Psikoterapisi Bölüm Başkanı olan Adam Phillips, 2003 yılıyla birlikte, Penguin Modern Klasikler serisinde yayımlanan Sigmund Freud'un çevirilerinin editörlüğünü yapmaya başlamış, psikoanalitik, psikoterapist ve deneme yazarıdır. Phillips'in 1993 yılında yazdığı On Kissing, Tickling and Being Bored (Öpüşme, Gıdıklanma ve Sıkılma Üzerine, Çev. Fatma Taşkent, Ayrıntı Yayınları, 1996), New York Times tarafından Yılın Dikkate Değer Kitabı seçilmiştir. Guardian gazetesinde, Phillips için "Çehov gibi" benzetmesi yapılmış, onun için "hem doktor hem de iyi bir yazar, insan davranışlarının inceliklerine gösterdiği ilgi iyi bir hikâye anlatıcısı olmasını sağlıyor" şeklinde övgü dolu sözlere yer verilmiştir.

Phillips'in kitapları içinde önemli bir yeri bulunan On Giving Up 2024 yılında Hamish Hamilton'un Penguin Kitapları serisinden çıkmıştır. Türkiye'deki yayın hakları ise Kalem Ajans aracılığıyla alınarak Elif Ersavcı çevirmenliğinde, Ayrıntı Yayınlarından Vazgeçmek Üzerine ismiyle basılmıştır.

Adam Phillips, modern dünyanın "asla pes etme" mottosuna karşı psikoanalitik bir bakış ve edebi bir manifesto sunmaktadır. İlk bölüm olan ve kitaba da ismini veren "Vazgeçmek Üzerine" de belirli bir noktadan sonra geriye dönüşün olmadığını ileri sürmekte ve asıl ulaşılması gerekenin de burası olduğunu belirtmektedir. Bu nokta Kafka'nın tüberküloz olduktan sonra yazdığı "Zürau Aforizmaları"ndan biridir ve geçmişte olan bir noktaya dönme isteğinin ya da sadece vazgeçmenin bireyi hedeften uzaklaştırdığını ifade etmektedir. Ayrıca Phillips, vazgeçmenin, bir yenilgi değil, bir dönüşüm olduğunun altını çizmektedir. Ona göre vazgeçmek, alışlagelen başarısızlık veya korkaklık anlamlarından öte, bir yaşam sanatı ve dönüşüm aracıdır¹.

Phillips vazgeçmeyi çeşitli şekillerde tanımlamaktadır. Bunlardan birincisi vazgeçmenin bir takas olarak görülmesi gerekliliğidir. Phillips, Kafka'nın meşguliyetleri üzerinden hareket ederek, vazgeçmenin yenilmişlik ve fedakârlık, başarısızlık ve ödün, zayıflık ve gerçekçilik olmak üzere en az üç farklı anlamı olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla da vazgeçmenin aslında daima bir şeyi başka bir şeye feda etmek olduğunu ileri sürmekte, fedakârlığın ise sadist bir zevk olduğunu söylemektedir. Sigara, alkol, çikolata ya da gündelik yaşamdaki anestezi hazlardan veya alışkanlıklardan vazgeçmek Phillips'e göre insanların yaşamlarında normal bir olaydır ancak topyekûn yaşamaktan vazgeçmek ve intihar etmek fikrinden genellikle kaçınırlar. Çünkü insanlar kendilerine zarar verdiğini düşündükleri alışkanlıklardan uzak kalma ve yaşama eğilimindedirler².

Yazar, vazgeçmeyi (giving up) bir "yukarı verme" (giving up - hediye etme) kelime oyunu ile ilişkilendirerek, bunun daha yüksek bir otoriteye sunulan bir hediye ya da

bir kurban ritüeli gibi işlediğini belirtir. Eleştirel bir gözle bakıldığında Phillips, okuru "Neden vazgeçtim?" sorusundan ziyade "Bu vazgeçişle neyi takas ettim?" sorusuna yönlendirerek psikanalitik bir derinleşme sağlamaktadır³.

Trajedilerin kökenlerinde de vazgeçmeyi bilmeyen kahramanların olduğunu söyleyen Phillips, Lea, Othello, Macbeth gibi karakterlerin vazgeçmeyi beceremeyen, düşüncelerini değiştirmeyi reddeden figürler olduğunu ifade etmektedir. Esasen Macbeth'e dair yaptığı inceleme kitabın en önemli bölümlerinden biridir. Macbeth kralını öldürme planından vazgeçemediği, kendisini bu fikirden alıkoyamadığı için aslında uyuyamamaktadır. Macbeth'in uyuyamaması, onun vazgeçmenin hatta tereddüt etmenin faydalarını görmesine engel olmaktadır, vazgeçmemek, kayıplara, kırılğanlıklara, savunmasızlıklara yer açamamakta, izin verememektedir. Vazgeçmemek, trajedinin bize bunun bedelini öğrettiğini savunur; zira vazgeçmemek, zamanın geçişine ve değişimin getirdiği olasılıklara izin vermemektir.⁴

Yazarın üzerinde durduğu bir diğer konuda, Marion Milner'ın Avcı ve Gezgin isimli kitabında bahsettiği, dikkat türleridir. Milner'a göre dar ve geniş olmak üzere iki dikkat türünü bulunmaktadır. Dar dikkat gündelik işlere, anlık çıkarlara odaklanan, avcı bir hayvanın kokuyu takip etmesi gibi amacı dışındakileri reddeden otomatik bir dikkat türü iken, geniş dikkat bütüncül bir bakış açısı sunan, hiç birşey istemeden sadece izlemeyi içeren "büyülü" bir dikkat türüdür. Philips ise, çağdaş bireyin "Dar Dikkat"e hapsediğini ve vazgeçmenin (bir amaçtan veya hırdan vazgeçmenin), kişiyi "Geniş Dikkat"e ve dolayısıyla daha canlı bir yaşam deneyimine taşıyabileceğini vurgulamaktadır⁵.

Kitapta yazarın tartıştığı diğer bir konuda; canlılık ve ölü kalma arzudur. Freud'un ölüm içgüdüğü kavramını yeniden yorumlayarak, insanın içindeki "vazgeçme isteğini" sadece bir yok oluş değil, bazen hayatta kalmak için kendini "ölçünleştirmek" (küçültmek/uyutmak) olarak ele almaktadır. Christopher Bollas'ın "faşist ruh hali" kavramına atıfla, zihnin çatışmayı ve karmaşıklığı ortadan kaldırmak için nasıl bir tür "zihinsel soykırım" uygulayabileceğini bu bölümde tartışmaktadır. Yani bazen insan, hayatta kalmak uğruna canlılığından (aliveness) vazgeçer; çünkü canlı olmak, yıkıcı dürtüleri ve belirsizliği de beraberinde getirmektedir⁶.

Kitaptaki bir diğer bölümde sansürü ve dışlanmayı ele irdelemektedir. Phillips, sansürün ve dolayısıyla sansürcünün sadece bir baskı unsuru değil, aynı zamanda bireyin güvenliğini ve hazzını koruyan bir "ikili ajan" olduğunu öne savunmaktadır. Rüyalarda sansür, travmatik veya yasak arzuları "görülebilir" ve "tahammül edilebilir" hale getirerek uykuyu (ve yaşamı) korumaktadır. Benzer şekilde, Kral Oidipus ve Kafka'nın karakterleri ve Hamletin bir dışlanmışlar kataloğu gibi olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca dışlanmanın, dışarıda bırakılmanın insanın ve öykülerin başlangıçları olduğunu altını çizmektedir⁷.

Kafkan'nın "Tapıntaktaki Leoparlar" meselinin başarısız bir sansür olarak adlandırılabilir bir eylemle başladığını, bununda toplumsal kabullenme ve vazgeçme bağlamında incelenmesi gerekliliğine atıfta bulunur. Phillips, leoparların tapınağa girip, buradaki kutsal şarapları içmelerinin bir ihlal olduğunu, ancak bunun süreklilik arz etmesi durumunda ise artık ritüelleştiğini söylemektedir. Ona göre leoparların tapıntaktaki kutsal şarapları içmesi meseli, başarısız bir sansür örneği gibi görünse de aslında sistemin (tapınağın) yıkıcı olanı (leoparları) içine alarak onu öngörülebilir kılması ve böylece kendi devamlılığını sağlaması açısından da önemlidir. Phillips burada, radikal bir vazgeçişin veya ihlalin bile zamanla nasıl normalleşip sistemin yakıtı haline gelebileceğini gözler önüne sermektedir⁸.

Özetle Vazgeçmek Üzerine, okura hazır reçeteler sunan bir kişisel gelişim kitabı değildir. Aksine, Phillips, "ne istediğimizi bilmek" konusundaki ısrarımızın bir tür savunma mekanizması olduğunu ve asıl özgürlüğün, ne istediğimizi bilmediğimiz o deneysel alanda (Geniş Dikkat'te) yattığını savunmaktadır. Kitap, vazgeçmeyi bir kayıp değil, "olduğumuz halimizle yola devam edemeyeceğimize inandığımızda" devreye giren hayati bir "öngörü" eylemi olarak selamlamaktadır. Ayrıca kitapta Phillips vazgeçmenin türleri arasında boşlukları ve bağlantıları açıklamaya çalışmakla kalmayıp, insanların daha iyi bir yaşam sürebilmeleri için nelerden vazgeçmeleri gerektiğine dair bir yön vermektedir.

Notlar

1. Adam Phillips, Vazgeçmek Üzerine, Çev. Elif Ersavcı, (İstanbul, Ayrıntı Yayınları), 19-21.
2. Vazgeçmek Üzerine, 11-12.
3. Vazgeçmek Üzerine, 13-14
4. Vazgeçmek Üzerine, 31-35
5. Vazgeçmek Üzerine, 16-19
6. Vazgeçmek Üzerine, 39-43
7. Vazgeçmek Üzerine, 128-130
8. Vazgeçmek Üzerine, 115-125